

CONSILIUL NAȚIONAL PENTRU COMBATEREA DISCRIMINĂRII

AUTORITATE DE STAT AUTONOMĂ

HOTĂRÂREA nr. 204 **din data de 10.02.2021**

Dosar nr.: 285/2020

Petiția nr.: 2436/28.04.2020

Petent:

Reclamați:

Ziarul Național (online)

Obiect: articol de presă cu tentă rasistă la adresa persoanelor de etnie romă

I. Numele, domiciliul sau reședința părților

1. Numele, domiciliul, reședința sau sediul petentului

2. Numele, domiciliul, reședința sau sediul reclamațiilor

Partea reclamată 1:

Partea reclamată 2

Partea reclamată 3: Ziarul Național, cu sediul în municipiul București, clădirea Casa Presei Libere din Piața Presei Libere nr.1, sector 1, adresă de e-mail: redactia@national.ro, prin S.C. Metropolitan Maxpress Adv S.R.L., J28/138/2012, CUI 29898288, cu sediul social în Municipiul Caracal, Intrarea Muzeului nr. 13, camera nr. 2, bloc 12, scara 2, ap. 7, județul Olt.

II. Procedura de citare

3. În temeiul art. 20 alin. 4 din O.G. nr. 137/2000 privind prevenirea și sancționarea tuturor formelor de discriminare, cu modificările și completările ulterioare, republicată, Consiliul Național pentru Combaterea Discriminării a îndeplinit procedura de citare a părților.

4. Prin adresa înregistrată sub nr. 2436/25.05.2020 a fost citat petentul, iar prin adresele înregistrate sub nr. 3021/25.05.2020 au fost citate părțile reclamate, citarea fiind realizată fără acordarea unui termen de audieri, cu acordul părților, în contextul situației epidemiologice determinate de răspândirea virusului SARS-CoV-2. Procedură legal îndeplinită.

5. Prin adresa înregistrată sub nr. 3563/16.06.2020 petentul depune Note scrise, care a fost transmise părții reclamate 1 prin adresa înregistrată sub nr. 5312/02.09.2020 și părților reclamate 2 și 3 prin citația înregistrată sub nr. 5847/23.09.2020.

6. Prin adresa înregistrată sub nr. 3880/29.06.2020 partea reclamată 1 depune o solicitare privind acordarea unui termen de audiere.

7. Prin adresa înregistrată sub nr. 5312/02.09.2020 CNCD aduce la cunoștință părților faptul că în contextul actual al evoluției situației epidemiologice determinate de răspândirea virusului SARS-CoV-2 nu au loc audieri și că se vor emite citații cu termen de audiere la o dată ulterioară, în funcție de organizarea activității de soluționare a petițiilor și sesizărilor la nivelul instituției.
8. Prin adresa înregistrată sub nr. 5847/23.09.2020 au fost citate părțile, pentru termenul stabilit de Consiliu la data de 13.10.2020. Procedură legal îndeplinită.
9. Prin adresa înregistrată sub nr. 6232/08.10.2020 partea reclamată 2 depune un punct de vedere, care a fost transmis petentului prin adresa înregistrată sub nr. 6649/27.10.2020.
10. La termenul stabilit, la ședința de audieri părțile au fost absente.
11. Prin adresa înregistrată sub nr. 6275/09.10.2020 partea reclamată 1 depune un punct de vedere, care a fost transmis petentului prin adresa înregistrată sub nr. 6649/27.10.2020.
12. Prin adresa nr. 6649/27.10.2020 i s-a comunicat petentului posibilitatea de a depune Concluzii scrise, pe marginea punctelor de vedere transmise de părțile reclamate.
13. Prin adresa înregistrată sub nr. 6680/27.10.2020 partea reclamată 1 depune o solicitare privind acordarea unui nou termen de audiere, susținând că citația emisă în data de 23.09.2020 pentru termenul din data de 13.10.2020 a ajuns la destinatar în data de 22.10.2020.
14. Prin adresa înregistrată sub nr. 7521/23.11.2020 petentul depune Concluzii scrise.
15. Prin adresa înregistrată sub nr. 7633/27.11.2020 s-a acordat un nou termen de audiere, fiind citate părțile pentru termenul stabilit de Consiliu la data de 14.12.2020, ora 11, ședința de audiere desfășurându-se online, pe aplicația Zoom.
16. Procedură legal îndeplinită.
17. La termenul stabilit, la ședința de audieri partea reclamată 1 a fost prezentă, restul părților fiind absente.
18. Partea reclamată 3 nu a depus un punct de vedere cu privire obiectul sesizării nr. 2436/28.04.2020.

III. Susținerile părților

Susținerile petentului

19. Prin sesizarea înregistrată la CNCD sub nr. 2436/28.04.2020 petentul susține că în data de 08.04.2020 în Ziarul Național online a fost publicat un articol cu caracter rasist, având ca autor pe redactor C.M., articol având la bază declarațiile primarului comunei Teliu D.B..
20. Declarația primarului comunei Teliu D.B., este citată în cadrul articolului cu titlul <<Forța diaspora. Țiganiile candidează masiv la primăriile din țară>>, delimitată prin semne de ghilimele, după cum urmează:
„Avem doi candidați în comuna Teilu, din etnia romă, care au niște magazine prin zona de romi și care nu știu să scrie și să citească, dar vor să fie primari. Iar dacă eu mai am trei-patru contracandidați români, are șanse mari să iasă cel din etnia romă, că se votează într-un singur tur. Maghiarii din comună au venit și mi-au spus că ei nu își vor propune candidat, ca să nu iasă cumva cei din etnia romă. În Constituție scrie că orice cetățean al României poate să candideze, nu scrie ce studii trebuie să aibă. Avem deja într-o comună

învecinată, Budila, un primar rom de două mandate, care nu știe să scrie și să citească, și-a angajat un jurist care stă lângă el și care îi spune aici semnez, aici nu semnez. Și acum românii și maghiarii de acolo își plâng în pumni, pentru că nu mai face nimic primarul decât pentru romi. Fiindcă s-a creat precedentul, acum sunt o grămadă de romi în țară care vor să se facă primari, nu contează că nu au școală, ei se bazează pe voturile comunității rome, care a devenit extrem de numeroasă. Vă dați seama unde am ajuns? Cum să progresăm, când ne conduc oameni care nu știu să scrie și să citească? Noi avem o înfrățire cu un orașel din Franța, iar acolo orice candidat la funcția de primar trebuie să aibă obligatoriu studii superioare. După ce a câștigat mandatul este trimis la curs intensiv de trei luni de administrație publică, după care vine și preia primăria.

În fiecare din cele 10 clase de la Budila, din 30 de copii, 28-29 sunt romi. Copiii romi se bat în clase, fac gălăgie, urlă, nu ascultă de nimeni, e ca în junglă, de aceea și-au luat românii copiii de acolo, pentru că este imposibil să învețe. Au încercat să facă o clasă de români și maghiari, dar a spus directorul școlii că este discriminare. Și aici, în Teliu, au venit romii la școală și i-au bătut pe profesori. Avem probleme foarte mari. Profesorii sunt cu nervii la pământ și nu au ce să facă".

21. Conținutul articolului, pe lângă declarația primarului comunei Teliu, este următorul:

"Tot mai mulți țigani și-au anunțat intenția de a candida la funcția de primar în zonele în care populația de etnie romă a devenit aproape sau chiar majoritară. Aceștia au fost încurajați de reușitele actualilor primari aleși dintre țigani și, mai ales, de numărul mare al alegătorilor întorși acum din diaspora. Cu o rată de nașteri de trei români la 70 de țigani, românii au început să devină, în tot mai multe zone din țară, minoritari. Fenomenul se manifestă în toate județele țării, fiind și mai vizibil acum, de când diaspora a dat năvală înapoi, acasă. Problema cea mai gravă este aceea că legislația românească permite oricui să candideze la funcția de primar, indiferent dacă este analfabet. Și astfel s-a ajuns ca oameni care nu știu să scrie și să citească să ocupe fotoliile de primari prin diferite comune din țară. Unul dintre cele mai afectate județe este Brașovul, în care există deja primari analfabeți din etnia romă și, mai mult, multiple anunțuri de candidaturi ale țiganilor care vor să devină edili.

"Acum, noi suntem stăpâni aici"

Situația școlilor din comunele brașovene cu o populație însemnată de țigani este alarmantă. Profesorii din comuna Budila se plâng că de la alegerea primarului rom, țiganii au venit peste ei în școală și le-au zis că de acum ei sunt stăpâni acolo și că o să facă ce zic ei. Și, într-adevăr, așa a fost. Cadrele didactice sunt terorizate de țiganii care vin să le agreseze pentru că au îndrăznit să le certe odraslele sau să le dea note mici. Mai mult, românii și maghiarii din comunele cu țigani au ajuns să facă naveta 20 de km până la Brașov, ca să-și ducă copiii la școlile din oraș."

22. Petentul consideră că, prin declarațiile făcute în data de 08.04.2020 de către partea reclamată B.D., s-a creat o atmosferă degradantă și umilitoare pentru toți cetățenii români de etnie romă, aducând ofense unei întregi etnii prin aprecierea că o posibilă candidatură a unui cetățean de etnie romă ar fi catrastofală.

23. Petentul susține că partea reclamată B.D., în disprețul normelor Uniunii Europene, a Constituției României și a practicii juridice constante, asociază un anumit nivel de educație de apartenența la o etnie, deși avea obligația să apere drepturile și libertățile cetățenești, dat fiind faptul că este primar.

24. Petentul susține și faptul că, prin afirmațiile ofensatoare făcute la adresa sa, partea reclamată B.D. nu numai că i-a adus atingere imaginii și demnității personale, dar a învrăjbit și cele trei comunități care conviețuiau pașnic până la apariția articolului în Ziarul Național.

25. În final, petentul solicită constatarea faptei de discriminare săvârșite și dispunerea de către CNCD, în sarcina părții reclamate B.D., a publicării în mass-media, a unui rezumat al hotărârii prin care se sancționează fapta.

26. Prin Notele scrise înregistrate sub nr. 3563/16.06.2020 petentul susține că articolul publicat în data de 08.04.2020 în Ziarul Național, care are ca autor pe redactor C.M. și care conține declarațiile primarului comunei Teliu, are în integralitatea lui un conținut rasist la adresa persoanelor de etnie romă, reprezentând, în mod evident, o faptă de discriminare care încalcă dreptul la demnitate a persoanelor de etnie romă.

27. Petentul susține că declarațiile referitoare atât la cadrele didactice, cât și la elevii Școlii Gimnaziale Budila, pe lângă caracterul rasist la adresa etniei rome sunt și neadevărate, fapt probat de adresele emise de Inspectoratul de Poliție Județean Brașov și de către Școala Gimnazială Budila, depuse la dosarul cauzei.

28. Prin Concluziile scrise înregistrate sub nr. 7521/23.11.2020 petentul susține că, prin punctul de vedere depus în dosarul cauzei, primarul comunei Teliu – B.D. își asumă declarația conținută de articolul publicat în data de 08.04.2020 în Ziarul Național și reiterează faptul că articolul menționat are un conținut rasist la adresa persoanelor de etnie romă în integralitatea lui.

29. Petentul susține că punctul de vedere formulat de către primarul comunei Teliu – B.D. are un conținut rasist atâta vreme cât induce ideea că doar candidații de etnie romă sunt lipsiți de studii.

30. De asemenea, petentul susține că condițiile de stres pe care le invocă fostul edil nu îi justifică declarațiile rasiste.

Susținerile părții reclamate 1 – primarul comunei Teliu, jud. Brașov

31. Prin adresa înregistrată sub nr. 6275/09.10.2020, partea reclamată susține că în accepțiunea sa petiția transmisă CNCD spre competentă soluționare este ocazionată de declarațiile sale publicate în cotidianul național Ziarul Național, în cadrul unui articol al redactorului C.M., doar afirmațiile sale fiind considerate de petent discriminatorii, nu și articolul în integralitatea sa.

32. Partea reclamată susține că afirmațiile sale preluate într-un articol publicat în Ziarul Național nu au fost făcute cu scopul de a aduce atingere demnității petentului ori pentru crearea unei atmosfere de intimidare, ostile, degradante, umilitoare sau ofensatoare îndreptată împotriva cetățenilor de etnie romă, ci au fost exprimate în contextul în care, în luna aprilie 2020, aproximativ 20 de persoane de etnie romă, revenite în țară din Anglia și Germania, au refuzat să se izoleze în scopul prevenirii răspândirii virusului SARS-COV-19 și, invocând lipsa oricăror mijloace materiale pentru traiul de zi cu zi, au ieșit pe străzi, au provocat scandal și au amenințat că vor distruge sediul primăriei.

33. Partea reclamată susține că scandalul din data de 06.04.2020 a continuat și în zilele următoare, cetățenii români de etnie romă amenințând cu violențe și distrugere, astfel că în data de 14.04.2020 un echipaj de poliție a fost atacat de două persoane de etnie romă, fiind distrusă autospeciala și vătămat un jandarm.

34. Partea reclamată susține că situația din comuna Teliu era tensionată în luna aprilie 2020 nu doar din cauza restricțiilor generate de starea de urgență ci și de atitudinea unui grup de aproximativ 40 persoane de etnie romă care îndemneau la atitudini de nesupunere civică și la manifestații violente.

35. Partea reclamată menționează că comunitatea de etnie romă din comuna Teliu este de aproximativ 2000 persoane și că doar 40 dintre aceștia au provocat tulburări sociale.

36. Partea reclamată susține că, în condițiile de stres descrise mai sus, a fost abordat de mai mulți jurnaliști care i-au cerut detalii, printre care se numără și redactor C.M., căreia i-a declarat cele considerate ofensatoare de către petent.

37. Partea reclamată susține că ideea pe care a dorit să o aducă la cunoștința publicului este aceea a emiterii unei legi care să impună un minim de studii candidaților la orice funcție de demnitate publică, educația și studiile având aptitudinea de a deschide drumul unor demnitari care să fie un exemplu pentru cetățeni.

38. Partea reclamată susține că expresiile și cuvintele folosite nu sunt deloc fericite, însă intenția care l-a animat, în contextul tulburărilor sociale pe care le-a pus pe seama lipsei de educație, a fost aceea de a atrage atenția cu privire la necesitatea unei legi care să condiționeze candidaturile la orice funcție publică de un minim de studii.

39. Partea reclamată susține că scopul afirmațiilor sale nu a fost să creeze discriminări și stări de agitație socială, ci să arate că disciplina socială este în strânsă relație cu discernământul care nu poate fi obținut decât prin educație.

Susținerile părții reclamate 2 – ziarist C.M.

40. Prin adresa înregistrată sub nr. 6232/08.10.2020, partea reclamată susține că în petiția transmisă CNCD spre competentă soluționare nu i se aduce nicio acuzație, având în vedere faptul că toate declarațiile primarului B.D. sunt citate.

41. Partea reclamată susține că materialul reclamat de către petent este un material de presă, un demers jurnalistic care relatează o problemă semnalată de primarul unei localități, problemă care a prezentat interes pentru Ziarul Național și care este creată de unele anomalii ale legii, în sensul că, pentru a accede într-o funcție publică, indiferent de etnia de care aparții, ar trebui să ai un nivel minim de studii.

42. Partea reclamată susține că subiectul principal al articolului său a avut în vedere abilitățile minime de a scrie și de a citi și nu etnia cuiva.

43. Partea reclamată menționează că în toți cei 26 de ani de vechime în presă a tratat cu seriozitate și obiectivism orice subiect, cenzurând adeseori anumite declarații care ar fi putut leza o comunitate sau o etnie.

44. Partea reclamată arată că nu a avut nicio plângere, reclamație sau vreo citație în întreaga sa carieră, motiv pentru care este profund mâhnită de prezentul demersul juridic.

45. Partea reclamată susține că situația problematică sesizată de primarul B.D. este pe cât de delicată, pe atât de îngrijorătoare și este convinsă că edilul nu a intenționat cu adevărat să jignească pe cineva, ci doar să evidențieze o stare de fapt care provoacă anumite nemulțumiri în această zonă.

Susținerile părții reclamate 3 – Ziarul Național

-

IV. Cadrul legal aplicabil

46. Prevederile legislative relevante în prezenta cauză sunt următoarele:

- art. 2 alin 1, art. 2 alin 8 art. 15 din O.G. 137/2000 privind prevenirea și sancționarea tuturor formelor de discriminare, republicată2
- art. 2 alin. (1): „Potrivit prezentei ordonanțe, prin discriminare se înțelege orice deosebire, excludere, restricție sau preferință, pe bază de rasă, naționalitate, etnie, limbă, religie, categorie socială, convingeri, sex, orientare sexuală, vârstă, handicap, boală cronică necontagioasă, infectare HIV, apartenență la o categorie defavorizată, precum și orice alt criteriu care are ca scop sau efect restrângerea, înlăturarea recunoașterii, folosinței sau exercitării, în condiții de egalitate, a drepturilor omului și a libertăților fundamentale sau a drepturilor recunoscute de lege, în domeniul politic, economic, social și cultural sau în orice alte domenii ale vieții publice”.
- art. 2. alin. (8): „Prevederile ordonanței nu pot fi interpretate în sensul restrângerii dreptului la libera exprimare, a dreptului la opinie și a dreptului la informație”.
- art. 15: „Constituie contravenție, conform prezentei ordonanțe, dacă fapta nu intra sub incidența legii penale, orice comportament manifestat în public, având caracter de propagandă naționalist-șovină, de instigare la ură rasială sau națională, ori acel comportament care are ca scop sau vizează atingerea demnității ori crearea unei atmosfere de intimidare, ostile, degradante, umilitoare sau ofensatoare, îndreptat împotriva unei persoane, unui grup de persoane sau unei comunități și legat de apartenența acestora la o anumită rasă, naționalitate, etnie, religie, categorie socială sau la o categorie defavorizată ori de convingerile, sexul sau orientarea sexuală a acestuia.”
- art. 10 alin. (2) și art. 14 din Convenția Europeană a Drepturilor Omului și Libertăților Fundamentale;
- art. 10 alin. (2) „Exercitarea acestor libertăți, ce comportă îndatoriri și responsabilități, poate fi supusă unor formalități, condiții, restrângeri sau unor sancțiuni prevăzute de lege care constituie măsuri necesare, într-o societate democratică, pentru securitatea națională, integritatea teritorială sau siguranța publică, apărarea ordinii și prevenirea infracțiunilor, protecția sănătății sau moralei, protecția reputației sau a drepturilor altora, pentru a împiedica divulgarea de informații confidențiale sau pentru a garanta autoritatea și imparțialitatea puterii judecătorești.”
- Art. 14 - Interzicerea discriminării “Exercitarea drepturilor și libertăților recunoscute de prezenta convenție trebuie să fie asigurată fără nici o deosebire bazată, în special, pe sex, rasa, culoare, limba, religie, opinii politice sau orice alte opinii, origine națională sau socială, apartenența la o minoritate națională, avere, naștere sau orice alta situație.”
- art. 1 alin. (3), art. 16 alin. (1), art. 29 alin. (1) și alin. (2) și art. 30 din Constituția României, revizuită;
- art. 1 alin. (3) “România este stat de drept, democratic și social, în care demnitatea omului, drepturile și libertățile cetățenilor, libera dezvoltare a personalității umane, dreptatea și pluralismul politic reprezintă valori supreme, în spiritul tradițiilor democratice ale poporului român și idealurilor Revoluției din decembrie 1989, și sunt garantate.”
- art. 16 alin. (1) “Cetățenii sunt egali în fața legii și a autorităților publice, fără privilegii și fără discriminări.”
- art. 29 alin. (1) „Libertatea gândirii și a opiniilor, precum și libertatea credințelor religioase nu pot fi îngrădite sub nici o formă. Nimeni nu poate fi constrâns să adopte o opinie ori să adere la o credință religioasă, contrare convingerilor sale.”

- art. 29 alin. (2) *Libertatea conștiinței este garantată; ea trebuie să se manifeste în spirit de toleranță și de respect reciproc.*
- art. 30 alin (6) *”Libertatea de exprimare nu poate prejudicia demnitatea, onoarea, viața particulară a persoanei și nici dreptul la propria imagine; alin (7) Sunt interzise de lege defăimarea țării și a națiunii, îndemnul la război, de agresiune, la ură națională, rasială, de clasă sau religioasă, incitarea la discriminare, la separatism teritorial sau la violență publică, precum și manifestările obscene, contrare bunelor moravuri.”*

V. Motivele de fapt și de drept

47. În fapt, Colegiul director constată că petiția, așa cum a fost formulată, relevă o situație în care un articol de presă a condus la lezarea demnității petentului și a comunității române.

48. Colegiul director constată că în data de 08.04.2020 în Ziarul Național online a fost publicat un articol cu privire la alegerile electorale locale din 2020, articol cu titlul <<*Forța diaspora. Țiganii candidează masiv la primăriile din țară*>>. Ziarista C.M. care semnează respectivul articol, include declarația primarului comunei Teliu, județul Brașov.

49. Colegiul director reține că petentul este rom, în articolul de presă sus-menționat făcându-se directă referire la persoana sa.

50. Analizând conținutul articolului, Colegiul director constată că mesajul transmis atrage atenția asupra „așa-zisului” pericol (care ar fi valabil pentru întreaga țară) reprezentat de candidarea cetățenilor de etnie romă la funcția de primar la alegerile locale din luna iunie a anului 2020, pericol care ar afecta comunitatea română sau maghiară în situația în care fotoliul de primar ar fi ocupat de către „un țigan”.

51. În drept, potrivit art. 2 alin 1 din O.G. 137/2000 republicată², se poate considera discriminare:

- o diferențiere;
- bazată pe un criteriu;
- care atinge un drept.

52. Analiza diferențierii se realizează prin compararea a două situații (conform art. 1 alin. 3 al O.G. nr. 137/2000: *„exercitarea drepturilor enunțate în cuprinsul prezentului articol privește persoanele aflate în situații comparabile”*).

53. Prin „nediferențiere” judecătorii Curții Europene a Drepturilor Omului înțeleg în primul rând tratamentul egal al persoanelor care se află în situație similară sau analoagă: *„art. 14 protejează persoanele plasate în situație similară”* (Marckx împotriva Belgiei, 13 iunie 1979, §32) sau *„analoagă”* (Van der Mussele împotriva Belgiei, 23 noiembrie 1983, §46) ori *„relevant similară”* (Fredin împotriva Suediei, 18 februarie 1991, §60), ulterior fiind utilizată sintagma *„analoagă ori relevant similară”* (Sheffield și Horsham împotriva Regatului Unit, 30 iulie 1998, §75).

54. Privind dreptul încălcat, pentru a se produce o atingere, încălcare a demnității umane, ca drept constituțional protejat, afirmațiile - obiect al prezentei petiții ar trebui să întrunească următoarele elemente:

- să fie un comportament manifestat în public, având caracter de propagandă sau de instigare la ură pe criteriul etnic,
- ori
- să fie un comportament care are ca scop sau vizează atingerea demnității ori crearea unei atmosfere ostile, degradante, umilitoare sau ofensatoare îndreptate împotriva

unui grup de persoane legat de apartenența la un grup etnic – astfel cum prevede art. 15 din O.G. 137/2000, cu modificările și completările ulterioare, republicată.

55. În acest sens, Colegiul director constată incidența art. 15 al O.G. nr. 137/2000, republicată, speța de față putând fi catalogată ca un comportament manifestat în public (prin articol/declarație apărut într-un ziar), care prin utilizarea termenului „țigan”, a stereotipului “țigan”=analfabet și a mesajului transmis (un primar „țigan” este un pericol pentru cetățenii români și maghiari) este de natură să instige la ură și să creeze o atmosferă ostilă, degradantă, umilitoare față de comunitatea romă, lezând dreptul la demnitate al persoanelor de etnie romă.

56. Având în vedere natura cauzei, Colegiul director se raportează și la **Convenția pentru apărarea drepturilor omului și libertăților fundamentale** (cunoscută în general sub denumirea de **Convenția europeană a drepturilor omului**), ratificată de România prin Legea nr. 30 din 18 mai 1994, care prevede în art.10 că: *"orice persoană are dreptul la libertatea de exprimare"* și precizează în mod expres limitele acestui drept în alineatul 2 al aceluiași articol: *"exercitarea acestor libertăți {n.n. libertatea de exprimare, de opinie și libertatea de a primi sau de a comunica informații ori idei} ce comportă îndatoriri și responsabilități, poate fi supusă unor formalități, condiții, restrângeri sau sancțiuni prevăzute de lege, care constituie măsuri necesare, într-o societate democratică, pentru (...) protecția reputației sau a drepturilor altora."*; ca urmare, în conformitate cu acest tratat internațional, în Europa libertatea de exprimare nu este un drept absolut.

57. În mod evident, orice sancționare a limbajului discriminator, chiar și doar printr-un avertisment de natură contravențională, reprezintă o limitare a libertății de exprimare.

58. Privind legalitatea restrângerii libertății de exprimare, situația din România este cât se poate de clară. Decizia nr. 62 din 18.01.2007 a Curții Constituționale promovează respectarea dreptului la demnitate; de asemenea, există și o protejare a dreptului la demnitate prin art. 15 al *Ordonanței de Guvern nr. 137/2000 privind combaterea tuturor formelor de discriminare, republicată*², cu sancțiuni evidente.

59. În continuare, Colegiul director este chemat să se pronunțe asupra raportului dintre libertatea de exprimare și dreptul la demnitatea persoanei, interzicerea discriminării raportată la susținerile/declarațiile părților reclamate. Analiza urmărește să stabilească dacă în acest caz s-a depășit limita libertății de exprimare și, în consecință, se impune o ingerință a statului prin aplicarea unei măsuri proporționale cu scopul urmărit.

60. Potrivit jurisprudenței Curții Europene a Drepturilor Omului, **pentru a fi acceptată o ingerință în dreptul de exprimare, aceasta trebuie:**

- **să fie prevăzută de lege** (care la rândul ei trebuie să îndeplinească anumite calități: să fie previzibilă și accesibilă),
 - **să urmărească un scop legitim,**
 - **să fie necesară într-o societate democratică**
- și
- **să fie proporțională cu scopul urmărit** (Corneliu Bârsan, *Convenția europeană a drepturilor omului*, vol. I. Ed. C.H. Beck, București, 2005, p. 769-801).

61. Ingerința să fie prevăzută de lege

61.1 Prima cerință, cea a existenței unei prevederi legale, care să reglementeze ingerința statului în exercitarea dreptului libertății de exprimare este îndeplinită de art. 2 alin. (1)

coroborat cu art. 15 din O.G. 137/2000. Totuși, apreciem că aceste texte de lege trebuie coroborate cu art. 2. alin. (8) din O.G. 137/2000 potrivit căruia „prevederile ordonanței nu pot fi interpretate în sensul restrângerii dreptului la libera exprimare, a dreptului la opinie și a dreptului la informație”. Apreciam că ambele texte normative sunt previzibile și accesibile, deși protejează o valoare fundamentală într-o societate democratică și sunt noțiuni care au și un caracter abstract.

62. Ingerința să urmărească un scop legitim

62.1. Raportat la scopul legitim urmărit, prin posibila ingerință a statului în libertatea de exprimare se urmărește protejarea demnității umane a tuturor cetățenilor din România, indiferent de etnia acestora. Protecția demnității unei persoane aparținând unui grup minoritar constituie un scop legitim într-o societate democratică.

62.2. Ca urmare, în speța de față Colegiul director constată că primele două condiții (să existe o prevedere legală și să se urmărească un scop legitim) pentru a fi acceptată o ingerință a statului sunt îndeplinite.

63. Necesitatea ingerinței

63.1. Rămâne de competența Colegiului director să stabilească dacă interferența în libertatea de exprimare „este necesară într-o societate democratică”.

63.2. În acest demers, Colegiul director analizează dacă există motive „relevante și suficiente” care să justifice ingerința în libertatea de exprimare din perspectiva unei „nevoi imperioase” („pressing social need”). Identificarea unei „nevoi imperioase”, respectiv necesitatea oricărei restricții privitoare la exercițiul libertății de exprimare trebuie să fie stabilită într-o manieră convingătoare, iar autorității naționale îi revine atributul evaluării existenței unei „nevoi imperioase” susceptibile de o anumită marjă de apreciere (*Corneliu Bârsan, Convenția Europeană a drepturilor omului, Comentariu pe articole, Vol. I., Ed. All Beck, București, 2005, pag. 801.*) În conformitate cu principiul subsidiarității, statele membre dispun de o „margine de apreciere” în stabilirea limitării libertății de exprimare. Autoritățile statelor membre au un contact direct și permanent cu realitățile sociale și sunt primele care se pronunță asupra existenței unei „nevoi sociale presante”. Marginea de apreciere se va stabili potrivit standardelor minime ale CEDO. (*vezi Handyside v. United Kingdom par. 48 și par. 49*).

63. Elemente luate în considerare la stabilirea necesității ingerinței statului în libertatea de exprimare.

63.1. În scopul de a determina dacă respectivele afirmații - obiect al prezentei sesizări, constituie incitare la ură pe criteriul de apartenență etnică, Colegiul director va examina: obiectivul urmărit de partea reclamată, contextul în care a avut loc, conținutul comentariilor, locul în care au fost făcute declarațiile, persoana / funcția autorului declarației.

64. Obiectivul urmărit de reclamat.

64.1 Obiectivul urmărit este important: a dorit partea reclamată să disemineze opinii legate de apartenența etnică a persoanelor vizate ori a urmărit doar informarea publicului cu privire la poziția acestuia privind un subiect de interes public (*vezi cauza Jersild c.*

Danemarca)? La acest punct, Colegiul director nu analizează intenția de a discrimina, acest aspect neavând relevanță în stabilirea unei fapte de discriminare.

64.2. În speța de față, Colegiul director constată că părțile reclamate au emis public un mesaj interes public privind alegerile electorale programate în luna iunie 2020 și privind lipsa unei prevederi legislative referitoare la nivelul de studii necesar unui candidat la funcția de primar. Subiectul este unul de interes public.

64.3. Din declarația părții reclamate 1 (primarul comunei Teliu, jud. Brașov) reiese că s-a înscris pe lista candidaților la funcția de primar a comunei Teliu, jud. Brașov, la alegerile electorale programate în luna iunie 2020, acesta făcând vorbire despre contracandidații săi și despre partidele politice înscrise în cursa electorală. Ca urmare, partea reclamată 1 a abordat subiectul calității candidaților alegerilor electorale din perspectiva unui politician – candidat la funcția de primar, fiind direct implicat în campania electorală.

64.5. Temporal vorbind, având în vedere că articolul a apărut cu puțin timp înainte de începerea campaniei electorale, este evident că ziarista C.M. a abordat subiectul alegerilor locale ca o temă de actualitate la momentul respectiv, fiind un mesaj de interes public.

64.6. În continuare, Colegiul director constată că prin intermediul aceluiași mesaj părțile reclamate au diseminat stereotipuri și prejudecăți, făcând referire la persoanele care fac parte din etnia romă ca fiind “țigani analfabeți”, iar despre elevii romi ca fiind “țigani lipsiți de educație”.

64.7. **Colegiul director constată că nu se pot reține apărările părții reclamate 1 privind scopul urmărit prin mesajul postat** (*„ideea pe care am dorit să o aducă la cunoștința publicului este aceea a emiterii unei legi care să impună un minim de studii candidaților la orice funcție de demnitate publică”*, *“deși expresiile și cuvintele folosite nu sunt deloc fericite, însă intenția care m-a animat, în contextul tulburărilor sociale pe care le-am pus pe seama lipsei de educație, a fost aceea de a atrage atenția cu privire la necesitatea unei legi care să condiționeze candidaturile la orice funcție publică de un minim de studii.”*), **având în vedere faptul că etnia candidaților la funcția de primar nu are relevanță pentru a transmite cu succes publicului informații privind „necesitatea unei legi care să condiționeze candidaturile la orice funcție publică de un minim de studii”**.

64.8. În acest sens Colegiu director reține că mesajul părții reclamate se îndreaptă preponderent într-o direcție greșită, aceea a considerării că numai persoanele de etnie romă nu au carte, punând semnul „egal” între „țigan” și analfabet {*“Avem doi candidați în comuna Teilu, din etnia romă, (...) și care nu știu să scrie și să citească, dar vor să fie primari. (...) Avem deja într-o comună învecinată, Budila, un primar rom de două mandate, care nu știe să scrie și să citească, și-a angajat un jurist care stă lângă el și care îi spune aici semnez, aici nu semnezi. (...), acum sunt o grămadă de romi în țară care vor să se facă primari, nu contează că nu au școală (..)*}. Având în vedere faptul că Constituția României, legea fundamentală a statului român, nu condiționează dreptul de a fi ales de nivelul studiilor absolvite, în exercițiul dreptului la vot fiecare cetățean are libertatea de a decide pe cine alege în funcție de demnitate publică și dacă sunt relevante sau nu nivelul studiilor candidatului pe care îl votează. Nici un jurnalist informat în problematica expusă nu poate nega că într-o campanie electorală există candidați nepregătiți din toate etniile/naționalitățile și nici nu poate afirma că existența studiilor garantează automat

competitivitatea și priceperea candidaților. Astfel, deși lipsa pregătirii candidaților poate constitui o realitate pe care un jurnalist are libertatea să o expună, totuși transmiterea informației privind lipsa de educație a candidaților prin limitare la o singură categorie de cetățeni, cu referire directă la apartenența etnică, manipulează cititorul conducându-l în zona rasismului.

64.9. Ca urmare, Colegiul director constată că, deși s-a pronunțat pe un subiect de interes public, partea reclamată, prin mesajele sale, a creat o atmosferă ostilă, degradantă, umilitoare la adresa unor cetățeni pe criteriul de apartenență la etnia romă.

64.10. De asemenea, Colegiul director constată că afirmațiile emise de reclamat în declarația sa nu sunt de natură să contribuie la o dezbatere publică constructivă care să genereze un progres, ci răspândesc, instigă, promovează sau justifică ura sau ostilitatea față de un anumit grup. Discursul de incitare la ură este periculos întrucât contribuie la un climat din ce în ce mai intolerant față de anumite grupuri.

64.11. Raportul Comisiei Prezidențiale Pentru Analiza Riscurilor Sociale și Demografice din anul 2009 ("Riscuri și Inechități Sociale în România", a se vedea pe https://media.hotnews.ro/media_server1/document-2010-04-20-7150607-0-raportul-comisiei-prezidentiale.pdf), analizând specificul excluziunii sociale pentru persoanele de etnie romă (pag. 205 din Raport), constată că: *"minoritatea romilor din Romania se confruntă cu două riscuri specifice – dintre care unul afectează întreaga populație, iar cel de-al doilea numai un segment. Pe de o parte, toți romii se confruntă direct sau indirect cu discriminarea. Identitatea de rom/țigăan continuă să fie un stigmat. Pe de altă parte, un segment disproporționat de mare al populației rome trăiește la periferia societății contemporane – în special din punctul de vedere al participării în organizații, fie ca elev în copilărie, ca student în tinerețe, sau ca angajat în viața adultă."*

64.12. În ceea ce o privește pe partea reclamată 2 (ziarista C.M.) Colegiul director, raportându-se la punctul de vedere depus la dosarul cauzei, reține susținerile acestia potrivit cărora "subiectul principal al articolului meu a avut în vedere abilitățile minime de a scrie și de a citi și nu etnia cuiva", însă respinge apărările acestora ca fiind lipsite de relevanță, după cum va fi argumentat mai jos.

65. Contextul în care a avut loc

65.1. După cum s-a arătat anterior, Colegiul director reține că articolul a apărut în presă în data de 08.04.2020 (în Ziarul Național online) cu aproximativ două luni înainte de alegerile electorale locale programate inițial pentru data de 28 iunie 2020, constatând că prin mesajul transmis se etnicizează o problemă politică, aceea a lipsei unei prevederi legislative cu privire la un anumit nivel de studii pe care un candidat la funcția de primar ar trebui să-l dețină.

65.2. Prin apărările formulate, partea reclamată 1 a susținut faptul că afirmațiile sale "(...) au fost exprimate în contextul în care, în luna aprilie 2020, aproximativ 20 de persoane de etnie romă, revenite în țară din Anglia și Germania, au refuzat să se izoleze în scopul prevenirii răspândirii virusului SARS-COV-19 și, invocând lipsa oricăror mijloace materiale pentru traiul de zi cu zi, au ieșit pe străzi, au provocat scandal și au amenințat că vor distruge sediul primăriei."

65.3. Prin apărările formulate, partea reclamată 2 a susținut că "materialul reclamat de către petent este un material de presă, un demers jurnalistic care relatează o problemă

semnalată de primarul unei localități, problemă care a prezentat interes pentru Ziarul Național și care este creată de unele anomalii ale legii, în sensul că, pentru a accede într-o funcție publică, indiferent de etnia de care aparții, ar trebui să ai un nivel minim de studii.”

65.4. Astfel, Colegiul director nu poate decât să constate faptul că în prezenta cauză s-a depășit sfera caracterului informativ care prezintă interes pentru opinia publică, aducând atingere demnității petentului și comunității române.

66. Analiză de conținut asupra obiectului sesizării

66.2. Colegiul director reține că articolul supus analizei transmite un mesaj rasist, acela privind un potențial pericol apărut pentru comunitățile române și maghiare în cazul în care funcția de primar este câștigată de către „un țigan”, promovând ura bazată pe intoleranță. Articolul nu este construit pe baza unor interviuri din comunitate, nu oferă sursa de informare pentru datele statistice utilizate astfel încât nu pot fi delimitate judecățile de valoare ale jurnalistei față de faptele prezentate.

66.3. Articolul supus analizei debutează cu anunțarea apariției unei situații care, potrivit ziaristei, ar începe să ia amploare la nivelul zonelor în care populația de etnie romă a devenit „aproape sau chiar majoritară” și care ar urma să se manifeste (pe fondul revenirii în România a diasporei) ca urmare a depunerii candidaturilor la funcția de primar de către *“tot mai mulți țigani”*.

66.4. Ziarista susține că românii au început să devină minoritari în tot mai multe zone din țară, ca urmare a unei rate de naștere în scădere (ajungându-se la *“o rată de nașteri de trei români la 70 de țigani”*), fenomenul fiind și mai vizibil *“de când diaspora [făcându-se referire tot la populația de etnie romă] a da năvală înapoi acasă”*. În acest punct, Colegiul observă lipsa indicării sursei datelor statistice, situație în care respectivele afirmații nu pot reprezenta decât simple percepții personale. Utilizarea unor sintagme care implică date statistice [*“o rată de nașteri de trei români la 70 de țigani”*, *“Unul dintre cele mai afectate județe este Brașovul”*] neînsoțite de indicarea sursei de informare pentru a conferi legitimitate, au doar rolul de a induce cititorului ideea că afirmațiile sunt fundamentate. Situația descrisă nu conține nici un fel de trimiteri la date statistice/surse de informare pentru a delimita opinia personală de fapte obiective.

66.5. În continuare, în contextul comunităților cu populație majoritar romă, ziarista susține că inexistența unei condiții de studii pentru candidații la primărie a avut ca și consecință ca *“oameni care nu știu să scrie și să citească să ocupe fotoliile de primari prin diferite comune din țară. Unul dintre cele mai afectate județe este Brașovul, în care există deja primari analfabeți din etnia romă și, mai mult, multiple anunțuri de candidaturi ale țiganilor care vor să devină edili.”* Colegiul director observă că referirile la etnia romă sunt multiple, fiind deja prezente și stereotipurile rasiste, prin asocierea persoanelor de etnie romă cu categoria persoanelor analfabete, cititorului fiindu-i deja implementată ideea că *“țigani”* care candidează la funcția de primar nu știu să scrie și să citească, lucru care automat declanșează în mintea cetățeanului de bună credință o stare de o nemulțumire cu privire la această situație indezirabilă și o repulsie față de persoanele de etnie romă.

66.6. În finalul articolului ziarista prezintă „situația alarmantă” din comuna Budila în ceea ce privește învățământul primar, intervenită ca și consecință directă a câștigării funcției de primar de către o persoană romă [*“Profesorii din comuna Budila se plâng că de la*

alegerea primarului rom, țiganii au venit peste ei în școală și le-au zis că de acum ei sunt stăpâni acolo și că o să facă ce zic ei. Și, într-adevăr, așa a fost. Cadrele didactice sunt terorizate de țiganii care vin să le agreseze pentru că au îndrăznit să le certe odraslele sau să le dea note mici. Mai mult, românii și maghiarii din comunele cu țigani au ajuns să facă naveta 20 de km până la Brașov, ca să-și ducă copiii la școlile din oraș.”]

66.7. Pentru a da greutate discursului său, ziarista include declarația primarului comunei Teliu, județul Brașov - preluată cu ghilimele și inserează două imagini, una redând un grup de patru persoane rome, dintre care un bărbat și o femeie în port tradițional și care este însoțită de mesajul “Mașinăria de vot a țiganilor, un pericol eminent”, iar cea de-a doua redând afișul electoral al primarului de etnie romă al comunei Budilă, județul Brașov, de la alegerile electorale din anul 2016 și care este însoțită de mesajul “Primarul din Budila, în funcție de două mandate”.

66.8. Din analiza articolului și al modului în care a fost structurat, Colegiul director observă că imaginile au fost utilizate în scopul de a întări mesajul transmis, incitând cititorul la resentimente/ sentimente de ură față de comunitatea romă.

66.9. Colegiul director observă că referirile la etnia romă este prezentă atât în titlu cât și din primul paragraf până la final, fiind utilizat termenul de ”țigan”.

66.10. În acest sens, Colegiul director constată că utilizarea termenului “țigan” în spațiu public conduce la crearea unei atmosfere degradante, ofensatoare îndreptată împotriva persoanelor de etnie romă, fiind lezată demnitatea umană. Tratatând pe cineva mai puțin favorabil datorită unor criterii inerente sugerează în primul rând dispreț sau lipsă de respect față de persoana sa. În acest sens, Colegiul director subliniază faptul că dreptul de a nu fi supus discriminării constituie unul dintre drepturile fundamentale într-o societate democratică, dreptul la egalitate constituind un drept cu aplicare imediată și nu progresivă având în vedere că discriminarea în sine este un afront adus demnității umane. Respectarea demnității umane a persoanelor de etnie romă este un scop legitim urmărit de stat în condițiile în care este de notorietate condiția dificilă acestei etnii în societatea din România.

66.11. Cu privire la utilizarea apelativului “țigani”, Colegiul director reține faptul că, prin Sentința civilă nr. 4280/02.11.2010 pronunțată în dosarul 267/2/2010, Curtea de Apel București – Secția a VIII-a Contencios și Fiscala a statuat faptul că în limba română apelativul „țigan” este asociat unui comportament negativ, sensul figurat propus de Dicționarul Explicativ al Limbii Române (D.E.X.) fiind acela de epitet dat unei persoane cu apucături rele. De altfel, Colegiul director observă că în limbajul obișnuit se utilizează termenul “țigan” și în mod figurat, fără ca o anumită persoană să aparțină etniei rome, tocmai pentru a sublinia niște trăsături/apucături nedezirabile. În aceeași ordine de idei, în cercetarea “Rom sau țigan. Dilemele unui etnonim în spațiul românesc” (*Editura Institutului pentru Studiarea Problemelor Minorităților Naționale Cluj-Napoca, 2012, pag. 257*) se menționează următoarele: <<Definiția din DEX 1998 (preluată și în ediția din 2009) *ilustrează înțelegerea cotidiană pe care ne-romii o au asupra „țiganilor”: este parțial o categorie etnică, parțial o categorie comportamentală deviantă. Problema însă rămâne nespecificarea caracterului peiorativ a unor sensuri atunci când acest lucru se impune, lucru care nu face altceva decât să întărească accepțiunea comportamental-deviantă în detrimentul celei etnic-minoritare. Expresiile care sunt redade în DEX sunt „selectate” astfel încât diferențele dintre „romi”/„țigani” (termeni sinonimi în accepțiunea DEX) și*

români – sau alte etnii – să pară înnăscute, de neschimbat. Aceasta îl poziționează într-o stare de inferioritate pe cel care își asumă apartenența la minoritatea romilor. Țiganul (a se citi inclusiv romul) este laș (aruncă vina pe altul), nu e în stare să ducă ceva la bun sfârșit, este lăudăros și este o persoană săracă, deprinsă cu nevoile. Sensurile din *Dicționarul explicativ al limbii române aflat în circulație în anul 2011 nu diferă decât prin formulare de cele din dicționarul din 1939*>>.¹

66.12. Colegiul director reține faptul că folosirea termenului „țigan” este ofensatoare, având în vedere și istoria minorității etnice în spațiul românesc și statul juridic al acestora până la elaborarea primului Cod Civil. Termenul de „țigan” provine din limba greacă medie, din „*athinganos / athinganoy*”, însemnând: „păgân”, „eretic”, „de neatins” sau „impur”. Pe de altă parte, „rom” este un cuvânt vechi al limbii romani, folosit pentru desemnarea apartenenței etnice. După cea mai bine documentată ipoteză^[2], termenul provine din cuvântul *prakrit* „dom” (cu *d* celebrizat), care însemna „om” și se referea, pe de o parte, la imigranții indieni provenind din diverse grupuri etnice, care s-au amestecat și au realizat căsătorii mixte în Persia, formându-se ca popor acolo și pornind apoi spre Europa, iar pe de altă parte la un subgrup etnic din India, care există și astăzi. Ideea că termenul de „rom” este termenul corect pentru a desemna pe cei ce aparțin acestei minorități este întărită de profesorul Jean Alexandre Vaillant, în lucrarea sa publicată la Paris în anul 1857 „*Les Romes: histoire vraie des vrais Bohémiens*” (*Romii, adevărată poveste a veritabililor bohemieni*).

66.13. Convenția-cadru pentru Protecția Minorităților Naționale recunoaște și garantează persoanelor aparținând minorităților naționale dreptul la autoidentificare. Astfel, art. 3 conferă fiecărei persoane aparținând minorității rome dreptul de a alege liber dacă să fie tratată sau nu ca membru al acestei minorități, precum și dreptul de a nu suferi un dezavantaj ca urmare a acestei opțiuni. (...) Comitetul Consultativ al Convenției pentru Protecția Minorităților Naționale a constatat faptul că „*numeroși reprezentanți ai comunității rome refuză să fie denumiți «țigani», în principal din cauza conotației peiorative legate de robie*”. Comitetul Consultativ mai arată că „*articolul 3 al Convenției cadru consacră dreptul, pentru o persoană aparținând unei minorități naționale, de a alege în mod liber de a fi tratat sau nu ca atare. Posibilitatea de a se recunoaște sau nu în denumirea adoptată pentru a desemna minoritatea constituie unul din aspectele esențiale ale acestui drept*.”³ (...) Denumirea de „rom” este esențială pentru minoritatea romă, fiind termenul de sorginte sanscrită utilizat pentru autodefinire de aproape un mileniu, spre deosebire de termenul – eminemamente extern și deseori jignitor – „țigan”, care nici după aproape o mie de ani de utilizare nu a reușit să pătrundă în limba romani. Prin impunerea termenului de „țigan” se alterează identitatea minorității rome. (Romani CRISS – Centrul Romilor pentru Intervenție Socială și Studii, Protecția drepturilor omului și combaterea discriminării romilor în România, 2006 – 2010, pag. 151)

66.14. În ceea ce privește declarația primarului comunei Teliu, județul Brașov, Colegiul director reține că acesta dezbate subiect abordat de către ziarista C.M., particularizând la

¹ https://www.academia.edu/17540366/Rom_sau_tigan_Dilemele_unui_etnonim

² [1] Kenrick, Donald, *Romii: din India la Mediterana*, Col. Interface, Centre de recherches tsiganes – Paris, București: Editura Alternative, 1997, p. 27.

³ A se vedea în acest sens, Comitetul Consultativ al Convenției pentru Protecția Minorităților Naționale, Avizul privind România, adoptat în 2001, paragraful 21.

situația de la Primăria comunei Teliu, unde există doi contracandidați de etnie romă “care nu știu să scrie și să citească, dar vor să fie primar”.

66.15. În continuare, cel mai probabil pentru a câștiga voturi electorale în defavoarea viitorilor săi contracandidați romi, primarul comunei Teliu face referire directă la situația de la primăria comunei Budilă, județul Brașov, unde este primar o persoană de etnie romă care, potrivit spuselor primarului comunei Teliu, “*nu știe să scrie și să citească, și-a angajat un jurist care stă lângă el și care îi spune aici semnez, aici nu semnezi. Și acum românii și maghiarii de acolo își plâng în pumni, pentru că nu mai face nimic primarul decât pentru romi.*”

66.16. Primarul abordează presupusa situație a primarului comunei Budilă (care ar fi analfabet și care ar ridica doar nivelul de viață al cetățenilor romi) ca pretext pentru a generaliza situația la nivelul întregii țări, susținând că “*Fiindcă s-a creat precedentul, acum sunt o grămadă de romi în țară care vor să se facă primari, nu contează că nu au școală, ei se bazează pe voturile comunității rome, care a devenit extrem de numeroasă. Vă dați seama unde am ajuns? Cum să progresăm, când ne conduc oameni care nu știu să scrie și să citească?*”.

66.17. În final, primarul comunei Teliu descrie un presupus comportament total nedizertabil al elevilor de etnie romă din comuna Budila, prin afirmația “*În fiecare din cele 10 clase de la Budila, din 30 de copii, 28-29 sunt romi. Copiii romi se bat în clase, fac gălăgie, urlă, nu ascultă de nimeni, e ca în junglă, de aceea și-au luat românii copiii de acolo, pentru că este imposibil să învețe.*”.

66.18. Colegiul director constată că din mesajul primarului comunei Teliu, județul Brașov rezultă că foarte clar un mesaj de negativ la adresa persoanelor de etnie romă, fie ei primari, candidați la funcția de primari, părinți sau elevi.

66.19. Colegiul director reține că afirmațiile/mesajele cu referire negativă la romi nu conduc la un progres al relațiilor umane, ci, din contră, întăresc stereotipurile față de aceste grupuri de persoane, având ca efect discriminarea la școală, la angajare, la accesul la servicii și locuri publice etc.

66.20. În concluzie, Colegiul director constată că subiectul față de care s-au exprimat părțile reclamate 1 și 2 este unul de interes public, mesajul etichetează cetățenii pe criteriul etnie și instigă la ostilitatea față de un anumit grup, încălcând astfel demnitatea umană a cetățenilor care aparțin minorității rome, potrivit art. 15 din O.G. 137/2000, republicată2.

67. Rolul în societate a persoanelor - autori ai afirmațiilor.

67.1. Din perspectiva analizei limitelor libertății de exprimare sunt luate în considerare și elemente legate de calitatea specifică pe care o poate avea autorul mesajului analizat (ziarist, politician, membru al opoziției, funcționar public, etc) sau persoana lezată (politician, funcționar public, magistrat, persoană privată, grup parlamentar, etc) precum și mijlocul prin care a fost difuzat mesajul (presa scrisă, televiziune, radio, mediu online etc.).

67.2. În acest punct este necesar să reiterăm faptul că, astfel cum rezultă din reglementările internaționale și din prevederile constituționale din România, caracterul inviolabil al libertății de exprimare afirmă statutul de drept aprioric, indiscutabil și nenegociabil al persoanei, căruia nimeni și nimic nu trebuie să-i aducă atingere. Inviolabilitatea nu exclude, ci chiar le presupune, o serie de „îndatoriri și responsabilități”

ale persoanei care își exercită libertatea de exprimare, precum și anumite limite ale exercitării dreptului, în numele interesului public, comun ori particular. Exercițarea libertății de exprimare, ca și a altor drepturi fundamentale, trebuie făcută cu bună-credință și în raport de interesul public și de drepturile celorlalți.

67.3. În speța de față, **partea reclamată 1 este persoană publică, ales local, primar al comunei Telu, jud. Brașov, politician.** Ca urmare a acestei calități, reclamatul este formator de opinie și prin comportamentul său influențează atitudinea comunității pe care o păstorește. O persoană publică trebuie să dea dovadă de bună-credință în abordarea subiectelor de interes public.

67.3.1. Comisia Europeană împotriva Rasismului și Intoleranței (ECRI), înființată de Consiliul Europei, în RAPORTUL ECRI PRIVIND ROMÂNIA (al cincilea ciclu de monitorizare - Adoptat pe 3 aprilie 2019, pag. 15, a se vedea pe <https://rm.coe.int/fifth-report-on-romania-romanian-translation-/168094c9e7>) cu privire la discursul politic și alte forme de discurs public, menționează că în ultimul său raport (§ 96), ECRI a recomandat tuturor partidelor politice să ia o atitudine fermă împotriva oricăror forme de discriminare rasială și să transmită un mesaj politic clar în favoarea diversității și pluralismului. **ECRI notează că declarațiile rasiste ale politicianilor, în special la nivel local, continuă să fie o problemă.** Mai multe surse au afirmat că, în urma câștigurilor politice în alegerile locale prin retorici anti-romi și discursuri mai naționaliste, folosirea discursului de incitare la ură, inclusiv din partea partidelor politice principale, a devenit un lucru obișnuit. Ca și alte organisme internaționale, ECRI atrage atenția asupra persistenței și a incidenței crescute a anti-țigănistului, având ca urmări ura și insultele constante aduse romilor în viața publică. Romii sunt adesea înfățișați drept „hoți, mincinoși, leneși” și asociați în mod sistematic cu infracționalitatea, ceea ce întărește denigrarea lor și sporește excluderea socială.”

67.3.2. Libertatea de exprimare este prețioasă pentru orice persoană, dar în mod deosebit are un caracter indispensabil pentru persoanele alese în funcții de demnitate publică, pentru partidele politice și pentru membrii acestora, deoarece ei reprezintă pe cei care le dau votul, răspund preocupărilor acestora și le apără interesele (a se vedea *Corneliu Bârsan, Convenția Europeană a drepturilor omului, comentată și adnotată, Vol. I, pag. 750, pct. 66*).

67.3.3. Astfel cum a statuat Curtea Europeană a Drepturilor Omului, “limitele criticii acceptabile sunt mai largi cu privire la politicieni decât în raport cu indivizii obișnuiți. Spre deosebire de cei din urmă, politicienii trebuie să accepte în mod inevitabil și conștient verificarea strictă a fiecărui cuvânt și fapta, atât din partea jurnaliștilor, cât și a marelui public, și, în consecință, trebuie să dovedească un grad mai mare de toleranță. Indubitabil, articolul 10 paragraful 2 conferă reputației altora - cu alte cuvinte, tuturor persoanelor - dreptul de a fi protejată, iar această protecție include și politicienii, chiar și atunci când aceștia nu acționează în nume propriu; dar, în astfel de cazuri, cerințele acestei protecții trebuie cântărite cu interesele dezbaterii libere a chestiunilor politice.” (*CEDO, cauza Lingens vs. Austria*)

67.4. În acest punct este necesar a fi precizat și faptul că, cu siguranță și petentul este o persoană publică care intră în atenția presei, însă considerăm că această atenție ar trebui canalizată pe realizările sau nerealizările persoanei în cauză, etnia acestuia și până la

urmă demnitatea umană trebuind a fi abordate cu respectul cuvenit. Cu siguranță se pot aduce critici fără a se produce lezarea demnității personale.

67.5. În ceea ce privește persoanele care îndeplinesc funcții de demnitate publică, Colegiul director atrage atenția asupra faptului că statutul constituțional al acestor funcții și rolul acestor persoane în cadrul democrației constituționale îi obligă să își aleagă forme adecvate de exprimare, astfel încât prin declarațiile publice să evite mesajele sau comentariile interpretabile, care pot răspândi și conduce la creșterea intoleranței. De asemenea, Colegiul director recomandă ca formatorii de opinie să manifeste o rigoare potrivită în exprimare.

67.6. În speța de față, Partea reclamată 2 este jurnalist.

Din perspectiva calității de jurnalist, în nenumăratele decizii asupra libertății de exprimare, Curtea Europeană a Drepturilor Omului a hotărât că se impune un grad mult mai mare de permisivitate de exprimare, pentru protejarea dreptului libertății de opinie; invocând interesul public, Curtea Europeană a decis că libertatea de expresie include „nu numai informațiile și ideile primite favorabil sau cu indiferență [*de opinia publică*] ori considerate inofensive, dar și pe acelea care offensează, șochează sau deranjează. Acestea sunt cerințele pluralismului, toleranței și spiritului deschis, fără de care nu există societate democratică.” (*CEDO, între altele, Lingens vs. Austria, Oberschlick vs. Austria, Sunday Times vs. U.K., Observer și Guardian vs. U.K., Castells vs. Spania, Thorgeirson vs. Islanda, Jersild vs. Danemarca, Goodwin vs. U.K.*).

67.7. Exprimarea unei opinii presupune, în concret, exprimarea unei judecăți de valoare, ceea ce are o importanță deosebită sub aspect probator, deoarece, așa cum a decis Curtea în jurisprudența sa – a se vedea cauza De Haes et Gijssels c. Belgiei - (mai ales raportat la libertatea presei), o distincție atentă trebuie făcută între fapte și judecăți de valoare, existența faptelor putând fi demonstrată în vreme ce adevărul judecăților de valoare nu poate fi supus dovezii, iar a pretinde o asemenea probă ar duce inevitabil la o îngrădire nepermisă a libertății de opinie.

67.8. Garanția oferită jurnaliștilor de art. 10 din Convenția Europeană a Drepturilor Omului, după cum a subliniat Curtea Europeană a Drepturilor Omului prin jurisprudența sa (a se vedea cauza Stângu și Scutelnicu împotriva României, par. 49 și 51), este subordonată condiției ca cei în cauză să acționeze cu bună credință, în sensul de a furniza informații exacte și demne de credit, cu respectarea deontologiei jurnalistice.

67.9. Astfel, este esențial pentru jurnaliști ca, atunci când se exprimă în public, să manifeste o responsabilitate corespunzătoare poziției lor.

67.10. Partea reclamată 3 este o publicație online, care oferă spațiu de publicare pentru ziariști și articolele acestora.

Articolele publicate în cotidiene/ziare/publicații, pe format de hârtie sau online, au un impact semnificativ asupra publicului cititor având în vedere numărul mare de persoane la care ajung, având fără dubiu un rol deosebit de important în formarea unei societăți care își respectă toți semenii săi, fără deosebire.

68. În concluzie, aplicând principiile CEDO privind necesitatea restrângerii libertății de exprimare într-o societate democratică, constatăm următoarele:

- exercitarea libertății de exprimare comportă obligații și responsabilități, astfel este legitimat să se includă obligația de a evita pe cât se poate expresii care, în mod gratuit, ofensează alții, care astfel nu contribuie la orice formă de dezbatere publică capabilă de a duce la un progres al relațiilor umane - etnicizarea unor probleme de natură politică în mod evident nu contribuie la nici o formă de dezbatere publică capabilă de a duce la un progres;
- îndatoririle și responsabilitățile legate de exercitarea libertății de exprimare au o semnificație specială în situații de conflict sau de tensiuni, o grijă particulară trebuie manifestată față de vehicularea prin presă a limbajului urii sau a promovării violenței - afirmațiile negative la adresa persoanelor din cadrul minorităților interetnice sunt de natură să creeze tensiuni, în special cele legate de romi;
- toleranța și respectarea demnității umane constituie fundamentul democrației și societății pluraliste, prin urmare este necesar ca în societățile democratice să se sancționeze sau chiar să se prevină orice formă de expresii care diseminează, incită, promovează sau justifică ura bazată pe intoleranță, cu condiția ca orice formalitate, condiție, restricție sau amendă impusă să fie proporțională cu legitimitatea invocată - afirmațiile analizate sunt de natură să incite împotriva persoanelor de etnie romă, justifică ura bazată pe intoleranță;
- se poate invoca necesitatea restrângerii libertății de exprimare în situația în care există o nevoie publică urgentă - este nevoie de stoparea etnicizării unor subiect de interes public;
- presa nu trebuie să treacă de anumite limite, cum ar fi privind respectarea reputației și drepturilor altora - în mod evident prin publicarea apartenenței etnice a cuiva și etichetarea sa ca fiind rom analfabet trece peste limitele stabilite de legislație;
- presa nu are doar dreptul ci și obligația de a prezenta informații de interes public conform dreptului publicului de a primi aceste informații — lipsa unei prevederi legislative privind impunerea unui nivel de studii pentru candidații la funcția de primar reprezintă informație de interes public, prezumtiva apartenență etnică a candidaților însă în mod evident nu.

69. Ca urmare a celor de mai sus, Colegiul director constată că se justifică necesitatea ingerinței statului în libertatea de exprimare.

70. Având în vedere motivele expuse mai sus, Colegiul director constată că se întrunesc cumulativ elementele constitutive ale unei fapte de discriminare prevăzute art. 2 alin. 1 coroborat cu art. 15 din O.G. 137/2000 privind prevenirea și sancționarea tuturor formelor de discriminare, republicată², apreciind că în cauză a fost încălcată demnitatea umană a persoanelor de etnie romă.

71. În stabilirea cuantumului amenzii Colegiul director se raportează la prevederile art. 26 din O.G. nr. 137/2000 republicată² [„Contravențiunile prevăzute la art. 2 alin. (2), (4), (5) și (7), art. 6-9, art. 10, art. 11 alin. (1), (3) și (6), art. 12, 13, 14 și 15 se sancționează cu amendă de la 1.000 lei la 30.000 lei, dacă discriminarea vizează o persoană fizică, respectiv cu amendă de la 2.000 lei la 100.000 lei, dacă discriminarea vizează un grup de persoane sau o comunitate.”] și aplică amenda contravențională de 2.000 lei în mod individual față de cele trei persoane reclamate, având în vedere următoarele:

- a) discriminarea sesizată de petent a vizat atât o persoană fizică de etnie romă (petentul), cât și un grup de persoane (persoanele de etnie romă);
- b) partea reclamată 1 este politician și persoană publică, iar partea reclamată 2 este jurnalist, ambele îndeplinind rol de formator al opiniei publice, ceea ce implică asumarea unei responsabilități sporite în discursurile acestora;
- d) discriminarea rasială este o formă gravă de discriminare, conform jurisprudenței CEDO în domeniu;
- e) părțile reclamate nu au mai fost sancționate anterior de către Consiliul Național pentru Combaterea Discriminării, astfel amenda minimă prevăzută de lege este suficientă.
72. Privind sancționarea faptelor de discriminare, Colegiul director are în vedere prevederile directivelor Uniunii Europene în domeniu, care solicită statelor membre Uniunii Europene aplicarea de sancțiuni efective, proporționale și descurajante. Proporționalitatea se poate asigura prin acordarea graduală a amenzii, în funcție de gravitatea faptei, între limitele stabilite de lege. Colegiul director subliniază în acest sens că trebuie înțeles cu adevărat că scopul sancționării unor fapte care aduc atingere unor drepturi și principii, cum ar fi dreptul la nediscriminare, este în sensul corectării unor asemenea fapte și prevenirii săvârșirii lor în viitor și nu aplicarea neapărat a unei măsuri punitive cum este cea a amenzii contravenționale.
73. Măsura constatării și sancționării comportamentului părților reclamate este necesară într-o societate democratică în care demnitatea umană este garantată. Măsura este proporțională cu scopul urmărit, astfel constatarea contravenției și aplicarea unei sancțiuni sunt proporționale cu necesitatea protecției demnității umane a persoanelor de etnie romă din România.
74. În ceea ce privește aplicarea sancțiunii contravenționale potrivit prevederilor O.G. nr.2/2001 privind regimul juridic al contravențiilor, cu modificările și completările ulterioare, Colegiul director reține mențiunile Raportului de investigație nr. 37/2021, după cum urmează:
- în vederea obținerii datelor de identificare ale părților reclamate din dosarul nr. 285/2020 (*Claudia Marcu și Ziarul Național*), echipa de investigație a C.N.C.D., s-a deplasat la sediul publicației Ziarul Național în data de 23.07.2021; întrucât nu a fost găsit niciun angajat la locul de muncă, reprezentanții C.N.C.D. au revenit în data de 03.08.2021;
 - la fața locului, prin intermediul unei angajate a Ziarului Național, echipa de investigație a C.N.C.D. a purtat o discuție telefonică cu d-na Marcu Claudia; aceasta (C.M.) a refuzat să comunice datele sale de identificare atât în cadrul conversației telefonice, cât și ulterior, după ce i s-a trimis o dublă solicitare pe adresa de e-mail "cmmonit@yahoo.com";
 - la fața locului, echipa de investigație a C.N.C.D. a purtat o discuție telefonică cu Stanciu Gabriela - redactor, căreia i-au solicitat datele de identificare ale societății care deține publicația "Ziarul Național", însă aceasta nu a dorit să le comunice;
 - pentru atingerea obiectivului controlului, în data de 20.08.2021 echipa de investigație a CNCD s-a deplasat la sediul Inspectoratului Teritorial de Muncă al Municipiului București; reprezentanții acestei instituții au susținut că nu se află în posesia datelor de identificare ale părților reclamate, bazele de date ale I.T.M. nestocând acest tip de informații;
 - pentru atingerea scopului urmărit, echipa de investigație a C.N.C.D. s-a adresat Direcției Generale de Poliție a Municipiului București, prin Adresa nr. 28657/24.08.2021 și prin Adresa nr. 28736/22.10.2021, solicitând datele de identificare ale părților reclamate;

- prin Adresa nr. 2082874/22.11.2021, înregistrată la nivelul C.N.C.D. cu nr. 8878/24.11.2021, D.G.P.M.B. prin Secția 2 Poliție a comunicat informațiile solicitate.

Față de cele de mai sus, în temeiul art. 20 alin. (2) din O.G. 137/2000 privind prevenirea și sancționarea tuturor formelor de discriminare, republicată, cu **unanimitate de voturi** ale membrilor prezenți la ședință,

COLEGIUL DIRECTOR HOTĂRĂȘTE:

1. **Aspectele sesizate constituie fapte de discriminare**, potrivit art. 2 alin. 1 și art. 15 coroborat cu art. 2 alin. 8 din O.G. nr. 137/2000 privind prevenirea și sancționarea tuturor formelor de discriminare, cu modificările și completările ulterioare, republicată;
2. **Sanctionarea reclamatului cu amendă contravențională în valoare de 2.000 lei**, potrivit art. 2 alin.11 și art. 26 alin.1 din O.G. nr. 137/2000 coroborat cu art. 8 alin. 3 din O.G. nr.2/2001 privind regimul juridic al contravențiilor, cu modificările și completările ulterioare;
3. **Obligă pe reclamatul să publice un rezumat al hotărârii de constatare într-un cotidian național;**
4. **Sanctionarea reclamatei, cu amendă contravențională în valoare de 2.000 lei**, potrivit art. 2 alin.11 și art. 26 alin.1 din O.G. nr. 137/2000 coroborat cu art. 8 alin. 3 din O.G. nr.2/2001 privind regimul juridic al contravențiilor, cu modificările și completările ulterioare;
5. **Sanctionarea reclamatului Ziarul Național, deținut de S.C. Metropolitan Maxpress Adv S.R.L.**, cu sediul social în Municipiul Caracal, Intrarea Muzeului nr. 13, camera nr. 2, bloc 12, scara 2, ap. 7, județul Olt, **cu amendă contravențională în valoare de 2.000 lei**, potrivit art. 2 alin.11 și art. 26 alin.1 din O.G. nr. 137/2000 coroborat cu art. 8 alin. 3 din O.G. nr.2/2001 privind regimul juridic al contravențiilor, cu modificările și completările ulterioare;
6. **Recomandă părților reclamate ca pe viitor să depună toate diligențele în vederea respectării principiului nediscriminării în ceea ce privește libertatea de exprimare**, pentru a nu aduce atingere valorilor și drepturilor prevăzute de O.G. 137/2000 privind prevenirea și sancționarea tuturor formelor de discriminare, republicată2.
7. O copie a prezentei hotărâri se va comunica părților.

VI. Modalitatea de plată a amenzii

1. Partea reclamată va achita amenda contravențională la Compartiment Impozite și Taxe Locale din cadrul Primăriei comunei Teliu, județul Brașov, *conform Ordonanței nr. 2/2001 privind regimul juridic al contravențiilor*.
2. Partea reclamată va achita amenda contravențională la Directia Impozite și Taxe Locale Ploiești din cadrul Primăriei municipiului Ploiești, *conform Ordonanței nr. 2/2001 privind regimul juridic al contravențiilor*.

3. Partea reclamată Ziarul Național, prin S.C. Metropolitan Maxpress Adv S.R.L., va achita amenda contravențională la Administrația Județeană a Finanțelor Publice Olt, *conform Ordonanței nr. 2/2001 privind regimul juridic al contravențiilor*.
4. Contravenienții sunt obligați să trimită dovada plății amenzii către Consiliul Național pentru Combaterea Discriminării (cu specificarea numărului dosarului 285/2020).

VII. Calea de atac și termenul în care se poate exercita

Prezenta hotărâre poate fi atacată în termenul legal de 15 zile potrivit **O.G. nr. 137/2000 privind prevenirea și sancționarea tuturor formelor de discriminare** cu modificările și completările ulterioare, republicată și **Legii nr. 554/2004 a contenciosului administrativ** la instanța de contencios administrativ.

Membrii Colegiului director prezenți la ședința de deliberări desfășurată în data de 10.02.2021 au fost: ASZTALOS Csaba Ferenc - Membru, DIACONU Adrian - Membru, GRAMA Horia - Membru, HALLER István – Membru, JURA Cristian - Membru, LAZĂR Maria – Membru, MOȚA Maria – Membru(online), OLTEANU Cătălina – Membru, POPA Claudia Sorina – Membru

Prezenta hotărâre va fi comunicată în baza Ordinului Președintelui CNCD nr. 138 / 24.03.2020.

AZTALOS CSABA FERENC
Membru Colegiul Director,
Președinte CNCD

Data redactării: 21.07.2021

Redactată și motivată C.O./S.M.D.

Notă: prezenta Hotărâre emisă potrivit prevederilor legii și care nu este atacată în termenul legal, potrivit **O.G. nr. 137/2000 privind prevenirea și sancționarea tuturor formelor de discriminare** cu modificările și completările ulterioare, republicată și **Legii nr. 554/2000 a contenciosului administrativ**, constituie de drept titlu executoriu